Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 108 (10.491). Львів, вівторок 19. травня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. пополудн. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
Ціна одного примірника 17 сот.

Край і голодова акція.

Справа допомоги голодному селу поставлена у нас на порядок денний з певним опізненням. Хоч катастрофічне становище нашого села для кожного, хто стежив за відносинами, які панують там було ясним ще в осени, щойно в місяці марті громадські чинники спинились над питанням про необхідність організації допомогової акції, а краєвий комітет допомоги голодному селу почав свою працю тільки з початком квітня. Отже працює він не повних два місяці.

Але за той час, коли він проводить свою працю можна вже підвести певні підсумки. Доводиться констатувати два факти.

Праця комітету наочно показала, що розміри голоду є значно більші, ніж можна було сподіватись. Стрічались подекуди у нас скептики, які висловлювали сумніви відносно того, чи виходить минулорічний недорід за межі, так би мовити, нормальні. Східно-галицький селянин привик, мовляв, недоїдати — перетримається якось і цей рік. Тепер для добросовісного скептицизму не може бути місця. При тих фактах і відомостях, які маємо нині, скептицизм може бути лише недобросовісним: виправданням байдужости й оспалости тих, які не хотять працювати. Коли в краю маємо випадки, що люде пухнуть з голоду (пов. Долина), коли люде живляться мерзлою бульбою (пов. Рудки), коли в цілому краю шириться на ґрунті недоїдання пошесті, коли йде масова продаж за безцін сільсько-господарського реманенту і худоби, коли харчів бракує навіть у заможніїших господарів, — при цих умовах годі говорити, що голоду нема, що минулорічний недорід не виходить за межі нормального явища. Становище носить катастрофічний характер і треба всіх сил ужити, щоби зарадити лихові.

Поруч з цим катастрофічним становищем треба констатувати, що відгук громадських чинників, особливо відгук провінції на рятункову акцію є рішучо за слабий. Правда, краєвий комітет в своюму комунікаті зазначує, що його робота зустріла серед нашого народу відгук і співчуття, але думаємо ми, що такий погляд є лише виразом „офіціяльного" оптимізму. Коли можна ствердити певне поліпшення, то хіба щодо припливу жертв за останній час. Але разом з тим організаційний рух в краю стоїть рішучо за кволо, провінція виявляє замало енергії і рухливости. Цікаві міркування насуває цей факт, коли пригадати ту дискусію, яка розпочалась була в нашій пресі про гнилий Львів і активну, рухливу провінцію.

В одній Східній Галичині краєвим комітетом розсилано обіжник і вказівки в справі організації допомогової голодової акції до 232 осіб. Не один і не два рази справа ця порушувалась в нашій пресі. На відсутність тих інтелігентних сил, які могли би і повинні були перевести організаційну роботу, здається, жалітись — не можемо. А які мізерні наслідки дали всі ці заходи! Навіть такі великі осередки скупчення нашої інтелігенції, як Тернопіль, Дрогобич, Чортків, Самбір досі не виявили жадної акції. На цілому майже Підкарпатті, де наслідки голоду відчуваються найтяжче, організація до сього часу не переведена. Вічевий рух, розпочатий Львовом, тим самим Львовом покищо й закінчився.

Наша інтелігенція в кращому разі обмежує свою участь в голодовій акції внесенням пожертви, яка здебільшого не є виносить однодневного заробітку, й уважає, що всі її обовязки покінчені. А між тим організація комітетів допомоги являється важною й необхідною не тільки для переведення оподаткування. Може важнійшою ще являється робота задля вияснення розмірів неурожаю і докладного окреслення господарського стану окремих громад. Без цього не можна сподіватися ширшого допливу пожертв особливо зза кордону, не можна доцільно перевести розділ допомоги; без цього бракує арґументів для переведення натиску на владу. Є поважні підстави сподіватись, що комітет зможе розвинути ширшу допомогову акцію і непрощенним гріхом наших провінціональних діячів буде, коли через брак організації, через брак відомостей їх повіти, де є голод і нужда, не одержать допомоги.

Наближаємось до найскрутнійшого моменту переднівку. Та робота, яка досі не зроблена, повинна бути негайно переведена. Інакше будуть мати повну рацію всі ті, які так гостро виступають проти інтелігенції, які на неї нарікають і ремствують.

Земельна вакханалія на „кресах".

(З промов пос. С. Хруцького, виголошених 6. і 7. травня ц. р. підчас обговорювання буджету міністерства рільництва і міністерства рільних реформ.)

(Докінчення.)

Головний „народовий" постулят.

Дві справи цікавлять соїм і уряд: проблема тзв. східних кресів і справа земельної реформи. І дивна річ, коли говориться про ті справи, то одноголосно чуємо твердження, що конечним є переведення на тзв. східних кресах земельної реформи в користь місцевого населення. Та коли иншим разом розглядається проблему земельної реформи, то вже зовсім забувається про земельну реформу в користь українського й білоруського народу і говориться тільки про осадництво. На якийсь час осадництво було припинене, але в останніх часах знову висувається цю шкідливу думку. Клюб „Пяста" зголосив нагле внесення про відновлення акції осадництва. Законові про парцеляцію, який тепер обговорюється в комісії, також надано такий характер, що він стає виключно законом про осадництво. В пресі ідею осадництва представляється як головний „народовий" постулят. Вкінці маємо буджет міністерства рільних реформ і ось цифри того буджету говорять нам таке: з 43,800.000 зол. всієї буджетової суми на військове осадництво преліміновано аж 28,400.000 зол., себ-то 65 процент. Отже чи не краще було би назвати міністерство рільних реформ міністерством військового осадництва? Дивна річ, що цілу проблему земельної реформи зведено до акції військового осадництва. На протязі 7-ми літ свого істнування Польща не могла здобутися на щось більшого в тій справі, хоч в сусідніх державах переведено справжню земельну реформу.

Три арґументи.

Звичайно висувається 3 арґументи як основу осадництва: 1) через осадництво цивілізується креси, 2) внутрішня реемігpація здержує закордонну еміграцію і спричинює рівномірне розміщення населення, 3) осадництво причиняється до зміцнення польськости на „кресах" і збільшує там оборонну силу держави.

Польська цивілізація.

Коли вже говориться про польську цивілізацію на „кресах", то — будучи обєктивним — мушу ствердити, що цивілізаційна сила польських дворів є більша від такоїж сили військових осадників. Та які висліди дала цивілізаційна місія польських дворів, як ви привикли висловлюватися? Позитивних нічких і то як на Волині й Поліссю, так також і в Східній Галичині. Тільки відємною була і є ваша роля, бо штучно від століть і до нинішнього дня перешкаджаєте поширенню і зміцненню рідної культури українського народу.

Внутрішня реемігpація?

Не сильнійшим є і другий арґумент в користь осадництва. Чи можлива є внутрішня реемігpація? В одному з дуже поважних польських органів читав я недавно статтю, в якій автор, добре обзнайомлений зі земельними відносинами на тзв. кресах, статистичними цифрами доказував, що на тих теренах нема зайвої землі, що українське й білоруське населення терпить на голод землі. А врешті, у вчорашньому випуску „Унії" читав я, як автор, гарячий поклонник осадництва, з прикрістю стверджує, що земля на теренах західної України є дорожча, як в Конгресівці, що український селянин всіма силами тримається землі, як единого варстату праці ізза недостачі инших заробітків, що господарка в теперішній хвилі не виплачується на тих землях, що без приноровлення значних інвестицій може наступити масова утеча польських кольоністів з тих теренів, що вкінці земельна іміграція буде можлива тільки тоді, коли добра школа для місцевого населення дасть спромогу здобути заробіток на иншім варстаті праці, як ріля. Покщож в такому випадку та соціяльна пертурбація?

Кому належиться земля?

Лишається третій арґумент, арґумент політичний: зміцнення польськости і через те оборонної сили держави. Припустім, що вам вдалось би збільшити відсоток польського елементу, але чиїм коштом? Очевидно, місцевого населення, тзн. українського народу. Бо чи хочете того, чи ні, то все таки мусите рахуватися з поглядом українського народу на земельну квестію. Наш український народ, як зрештою і польський, тримається погляду, що земля належиться тому, хто на тій землі працював від віків. Хто століттями цілими поливав ту землю своїм потом і кровю, тільки той має право до неї. Такий погляд є глибоко вкорінений в душі українського селянина. І згідно з цим поглядом на величезних просторах б. Росії, а це значить і на Великій Україні і у Сх. Білоруси, відбувся поділ землі між селяни. Там тільки той одержав землю, якого предки від віків працювали на тій землі. Цікаво, що в душі кращих представників польського хлопства є живим такий самий погляд. На жаль, ані одна польська селянська партія не зберегла вірности принціпам тієї селянської ідеольогії.

Зрада селянської ідеольогії

А говорячи в своїй програмі про те, що земля безоглядно повинна належати трудовому народові, домагаючись одночасно, щоби то сталося без викупу, в який инший спосіб можуть селянські партії угрунтувати ту свою програму, як не покликуючись на те, що лише віковічна праця на землі дає право до неї. А коли так, то в льогічній консеквенції польські селянські партії повинні би пятнувати осадництво, бо воно є суперечне зі селянською ідеольогією, з тезою, що земля належить до того народу, що на ній працював від віків. Осадництво є такимже безправним загарбанням землі

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 350/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, jako Trybunał Prasowy we Lwowie, że treść artykułu, umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 104 (10.482) z dnia 11.V. 1925. w artykułach pod tytułem 1) „Wasi w poriad..." a) między słowami: zholosyły dymisju ...; W interwiu, od słów: masowoho bożewilla do końca artykułu. 2) „Storożi bezpeky w switli awtorekłamy" a) między słowami Sumna kartyna a: Żałko, szczo, b) od słów: Joho u... derżannja do końca artykułu. 3) „Na rawa reputacji" od początku artykułu do słów: Znysko Zawidca zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej w ustępach 1; a) b) i 2) a) b) występku z § 302 ustawy karnej w ustępie pod 3) uznał dokonaną w dniu 13. maja 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 14. maja 1925 r. Pawel.

як безправним було її загарбання панами. Не може говорити про відібрання землі від панів той, хто піддержує осадництво, бо з точки погляду селянської ідеольоґії осадництво й обшарництво є то річи одного і того самого покрою. Тому то партії, що піддержують осадництво, „Пяст", „Визволєнє" та донедавна ППС., бо тепер ППС. змінила своє становище, — зрадили селянську ідеольоґію і не мають права називатися партіями демократичними, народніми. Крім того, піддержуючи осадництво, ті партії посварили між собою українських і польських селян і принесли з собою війну в наш тихий край. Ті партії зійшли з праздної дороги наслідком своєї загребущости, пересякнувши імперіялістичною ідеольоґією. Внаслідок того вони стали сліпим знаряддям в руках польських обшарників, які — висилаючи польських хлопів на українську землю, в той спосіб увільнюють від парцеляції свої маєтки у нутрі краю.

Польське осадництво є найбільшим ударом, вимірени проти українського народу. Якнайгарячійше бажаємо справжньої земельної реформи і тому протестуємо проти осадництва, яке викривлює велику ідею земельної реформи.

Вношу, на скреслення фондів на цілі осадництва. (*Оплески на українських і білоруських лавах*).

По широкому світі.

Американський уряд веде переговори з відомим мільярдером Фордом, фабрикантом автомобілів, щодо продажі державної фльоти в його руки.

Війна в Мароккю ведеться французькими військами досить успішно. Командантами Кабилів мають бути німецькі та російські офіцири.

Англійським консулом в Еспанії призначена жінка: Вікторія Кент.

Італійський парлямент відкинув ратифікацію італійсько-совітського договору.

Амнестія в Німеччині буде проголошена цього тижня.

Під Москвою трапилась залізнична катастрофа: 10 осіб убитих і 30 ранених. Між пасажирами були німецькі піддані. Причина катастрофи невідома.

На девятому Всеукраїнському зїзді Рад, який відбувся в перших днях цього місяця, в дискусії над звітом Каменева з діяльности союзного правительства, цілий ряд делеґатів, переважно селяне Поділля і Волині, піднесли справу взаємин СРСР. з Польщею і домагалися від союзного правительства рішучих заходів для оборони українського населення в Польщі і Румунії.

Відносно західно-українських земель прийняв В. зїзд Рад три точки резолюції, яких однак, на жаль, з цензуральних оглядів не можемо подати в цілости. У першій точці зїзд звертає увагу союзному урядові на положення Українців у Польщі і Румунії. Друга точка резолюції каже про більш енерґійні засоби оборони українських інтересів в названих двох державах. Третя говорить:

„Зїзд уважає необхідним рішуче поставити питання про скасування насильної румунської окупації Бесарабії і вимогти від польського правительства точного додержування тих зобовязань у відношенню до українського і білоруського населення, котрі вона прийняла на себе по ризькому договору".

Підчас дискусії над звітом голови українського правительства, Чубаря, до сали засідань зїзду прибула делеґація наукових робітників України, від імени якої склав привіт зїздові член Академії Наук Д. Багалій, відтак вітав зїзд в імени инших катеґорій інтеліґенції проф. Попов, який в справі Східної Галичини сказав від імени Української безпартійної інтеліґенції палку промову.

В такім самім дусі висловлювалися й инші члени делеґації: Чечель, В. Мазуренко й инш. Мазуренко оголосив постанову віча харківської інтеліґенції, в якій міститься заклик до правительства про організацію помочі голодуючому трудовому населенню Галичини і Західної України.

Уповноважений союзного комісаріяту закордонних справ при українському правительстві, Шліхтер, заявив, що порушене питання про західно-українські землі перед було темою дипльоматичних виступів союзного правительства перед чужими правительствами, але „в своїй закордонній політиці ми повинні рахуватися з загальною міжнародньою ситуацією". Голос української радянської землі — казав Шліхтер — буде переданий за кордон не тільки від імени України, а також від імени всього Радянського Союза.

Кореспондент московської „Правди", в своїх враженнях зі зїзду між иншим пише:

„Шліхтеру доведеся потратити багато переконуючої красномовности, щоби заставити зїзд зважати на співвідношення сил і вмовити не піддаватися на провокацію". Одначе Шліхтер теж не стримався від дуже гострих слів і недвозначних погроз на адресу Польщі.

Гостро виступали на зїзді проти Румунії представники Молдавської Республики. Ми висловлюємо бажання — говорив голова правительства Молдавської Республики, Старий, — щоби правительство заявило румунським насильникам, що Бесарабія є невідємною частю радянської республики, а командант кавалерійського корпусу (бесарабського) Котовський заявив, що червона армія кожної хвилі на заклик робітників і селян може прийти на поміч братньому населенню Бесарабії!

Не забракло на зїзді голосу протесту проти переслідувань Українців в Польщі і зі сторони польських комуністів. В їх імени говорив Домбаль.

Після суду.

Враження і рефлексії на марґесі рівенської розправи.

III. Ще трохи про інтеліґенцію і селян.

Правдою є, що нечисленна українська інтеліґенція на Волині не в міру залякана й що є поміж нею і такі одиниці, які боком обходять читальню „Просвіти", а на вид свого давнійшого знайомого Українця зі Львова, завітавшого випадково до даного волинського містечка, провалюються крізь землю, наче біля них грім грянув.

„Мирні" відносини у Рівному марковані наверх дуже зручно: військових і поліційних мундурів побачите там менше, ніж у корінній Польщі, за те не можна з дива вийти, яка сила людей є там на службі дефензиви. Можна сміливо сказати, що мініатурною відбиткою відношення сил по всій Волині була авдиторія рівенського суду підчас посольського процесу: при відкриттю розправи на пустих лавках, призначених для публики, сиділо чотирьох поліціянтів і 12, словами: дванайцять агентів у цивільному.

Ага, правда: ще й два поліцаї, з карабінами при нозі, стояли весь час по обох сторонах лавки, на якій сиділи три обвинувачені українські посли, — це теж образок — так мовити — символічного характеру.

Коли вже згадалось про осадників, то слід занотувати один цікавий момент, який виплив на розправі на яву, та який теж кидає світло на оригінальну „громадську забезпеку". Показується, що осадники є свого рода контрольним надполіційним орґаном. Окружені морем українського селянства, орієнтуючись в його настроях викликаних загарбанням його землі й наділенням осадників кредитовими й податковими привілеями, — осадники шукають у свойому незавидному положенні опори в поліції. А хотячи мати цю опору трівкійшою, ніж вона при всій своїй „меткости" може бути, слідкують за поліцією і „підбадьорують" її власною поліційною діяльністю (донос на послів) будьто доносами на надто „лагідних" функціонарів поліції. Така робота приходиться осадникам тим лекше, що — як знову таки виявив названий процес — багато осадників хліборобством взагалі не займаються, отримують від уряду землю, виарендовують а самі просиджують в цілком иншій місцевости на державній посаді!

Отже при ремствуванні на бездільність, заляканість etc. волинської інтеліґенції, треба з другого боку мати теж на увазі страшні здебільша цілком безглузді шикани й вічну небезпеку провокації та клеветницького доносу, на яку вони виставлені: адже хмара молодих здорових парнів, які отримують грубі гроші на те, щоби втримувати спокій і благоденствіє у краю, розуміючи під цим глуху

Мих. Рудницький.

ЖУРНАЛИ, ВИДАВЦІ ТА ЛІТЕРАТУРА.

(Докінчення.)

IV.

Яка література — такі журнали, і навпаки; а журнали такі як їх видавці. А наші видавці так само як більшість голов наших традиційних інституцій є зворушуючими консерватистами. Вони не здають собі справи, що за останніх 10 років навіть у нашім краю люде змінили свої духові потреби, свою вражливість і домагання. А коли навіть цієї зміни не видко, ділом тих, що хотять ворушити суспільну думку є прокинути свідомість десь там у душі притаєних змагань та спрямувати їх на шляхи якоїсь культурної праці. Коли подумати: скільки гроша витрачується в нас на літературні видавництва, які заздалегідь засуджені на смерть, невідомо, чи маємо стільки меценатів, чи стільки поганих промисловців, чи стільки мазунів. Усі вони нарікають на суспільність, що сперш повинні мати 10.000 передплатників, а щойно тоді можуть їм показати як виглядає справжній журнал.

Історія наших видавництв доводить на висновок, що кожний добре ведений журнал може рахувати на сякий-такий успіх. Ніякий культурний нарід не годується у довготерпячій самопожертві такою половою як наш, і до мало якого так важко промовити голосом з літературних вершин, якимись ідеями понад пересічний рівень загальнодоступности. Виходило би, що промисловці від друкованого слова грають бодай на струнах популярности. І цього нема. Наші видавці є тої думки, що найменшу позицію в білянсі журналу повинні займати співробітники. І вони доказують інколи чудес: редактором вибирають часто людину, яка могла би в дійсній редакції подавати ножиці або гуму. Коли ж ще й людина грамотна, тоді їй доручають нести на собі весь тягар журналу, без ніяких співробітників. Не диво, що за кілька місяців усі редакторські мудрощі вже є видруковані і починаються повторяти, мов жести заводного у своїм красномовстві адвоката.

Чужинний журналіст, який зїхав би до нас на студії над умовинами журналістичної праці, зібрав би стільки сензаційний матеріял, що його назвали би в Европі брехуном. У нас видають часописи та журнали без ніякої підручної бібліотеки, без ніякого приготовленого матеріялу, без ніякої програми праці, без адміністрації і навіть без гонорарів для співробітників. Адже гонорарем не можна назвати того, що вистачає на папір та тютюн. Так само як імпровізували в нас закордонну політику, а були пересвідчені, що знають усе на память — так само фабрикують літературу. Чужинець з сяким-таким організаційним хистом, який за частину капіталу вкладеного у галицькі копальні нафти, основував би два-три наші журнали з наскрізь сучасним апаратом — міркою би справжню копальню і навчив би наших земляків читати свій журнал з такою примісністю, як надписи в кінематографі.

Пора би в нас зрозуміти, що літературний талант потрібує чи не більше невпинної вправи та зусилля, як тіло спортовця. Письменник, що не має змоги писати тоді, коли хоче, лишається позаду у своїй професії, яка, як і кожна инша, має свої мінімальні технічні домагання. Підприємці, що хотять жити з літератури принагідними, дешевими співробітниками, нагадують людину, яка довіряє будову дому шевцям, що поставили незвичайно низькі ціни у порівнанні з архітектом. Люде пера, що не працюють для грошей та карієри, люблять свою працю без огляду на матеріяльні зиски; коли вони мають забезпечені мінімальні умовини духової праці — дають себе експльоатувати добровільно, може й з насолодою.

Як довго праця для літератури буде в нас *dolce far niente* аматорів або наоспіх записаним папером для заспокоєння необхідних потреб шлунка, доти вона йтиме туди, куди щодень іде газета. Вплив журналу в освідомленні потреб літератури та індивідуальности письменника залежний від того, в якій мірі сам він стає знаряддям такої свідомости та осередком творчої праці одиниць, які можуть сказати щось нового иншим, тому, що мають сказати щось нового собі самим. Доба великого національного занепаду, в якій бракує великих творців, може завсіди стати добою критичного освідомлення своїх недостач та силкування увійти в якнайтісніші звязки з великими творцями инших народів. Ніхто не домагається від редакторів та видавців, щоби вони відкрили читачам рідні невідомі, могутні таланти, зроджені при існуванні журналу. Але кожний, хто лизнув дещо з літератури, відчує інстинктом, чи новий журнал працює для підготовлення середовища, духової атмосфери, в якій такі таланти могли би колись зявитись.

Коли критична праця не є творчою, тоді й література даного народу без такої критики — буде в 90 процент плодом пів-інтеліґентів. Наші письменники й учені мають лихоманний жах перед критикою. Тому й їх журнали є безкритичними збірниками натхнення неперевіреного ні ними самими, ні тими, яким вони довіряють рукописи. Рукопис літературного твору це предмет, на якому треба розумітись не менше професіонально ніж на перці та на оселедці. Журнал, який не має критика, що вмів би оцінити працю письменника, заки вона огляне світ — є звичайним вічевим збіговищем, де кожний має голос, хто зголоситься. Чи треба пригадувати, що найдовше, найголосніше і найбільше самовпевнено промовляють у нас не ті, що мають сказати справді щось нового і вміють це сказати?

Наші журнали стануть літературними органами, коли перестануть бути таким неінтеліґентним збіговищем.

мовчанку й зігнену в четверо спину, мусять чимось доказати потребу свого істнування!

За те справжнім подивом хапає постава українського волинського селянства. На посольську розправу зїхалось кількадесять селян, молодих і старих, неграмотних та покінчивших школу, з ріжних околиць. Який бадьорий тон, яка певність себе, яка віра у власну народню міць! Розправа тревала пять днів. Не вважаючи на пекучий час засівів, всі оснчане терпеливо просиджували у суді і з їх слів виходило ясно, що колиб посли були викликали не кількадесять а кількасот чи тисяч селянства на свідків своєї поведінки та пануючого режіму — булиб явились усі до одного. На згадку про втрату, яку понесуть їх господарство при кількаднeвій відсутности хазяїв — я почув відповідь: "—"

І. Н-н.

Тенденційність урядового ПАТ-а щодо процесу послів.

Комунікат Українського Парляментарного Клюбу.

Урядова польська телеграфічна агенція передала неправдиві звістки щодо перебігу судової розправи в Рівнім над українськими послами: П. Васильчуком, І. Чучмаєм і С. Козицьким. З комунікату ПАТ-а з дня 12. ц. м. виходило би, що оборону послів вело 11 адвокатів від початку розправи до кінця; що адвокатська оборона зголосила апеляцію на присуд і що обвинувачені українські посли буцім-то просили злагодити їм кару.

З огляду на зле затаєну тенденцію

з української сторони ствердж... ... з кра-

їнський клюб стверджує оцим ось-що:

1) Правдою є, що ще в першім дні розправи у Рівнім дня 6. травня оборона українських послів, представлена 11 найвизначнішими українськими адвокатами зі Львова, Берестя та Рівного на чолі з сен. Он. Карпинським, була приневолена зріктись оборони в наслідок поведінки з обвинуваченими послами та оборонцями з боку предсідника суду Башинського, що найшло свій остаточний вислів у факті усунення при помочі возного із салі нарад та від оборони львівського адвоката д-ра Семена Шевчука;

2) що останні 4 дні до кінця процесу, обвинувачені українські посли, відкинувши оборону з уряду, боронились самі;

3) що обвинувачені українські посли,

не просили для себе ніяких полекш.

Посли, навпаки: з огляду на підкреслення прокуратора, що він промовляє як Поляк, заявили, що не ждуть обєктивности і спокійно вичікують рішення суду.

Розправа тріваля пять днів від 6-го до 10-го травня при зачинених дверях.

Суд обмежив обвинувачених навіть у праві покликати на салю мужів довіря і замісць законно передбачених 9 дозволено лише на 3-ох, при чому на другий день розправ предсідник усунув одного з них: І. Рудницького зі Львова, за те, що зложив жалобу, що мужів довіря обвинувачених послів окружили агентами дефензиви, які заборонили їм робити записки і спільно нараджуватись.

З огляду на надто тенденційне становище деяких органів преси супроти процесу українських послів, слід зазначити, що українським послам інкримінували справоздання зі соймової діяльности за 1922/3 р. у Почаєві на вічі 27. серпня 1923 р. і єдино за це їх судили.

Відгуки дня.

Слідами Ірляндців.

(Дійсна подія.)

Ізаак Шлягзольдіхтзефен віке своє життя бавився політикою. То приводив когось до банкроцтва, то сам позірно банкротував, то виперався свого підпису на векслях, то підробляв чужий. І так якось інше...

Але відома приповідка „від чого втюсш..." завела його вкінці під опікунчі крила кримінялу. А що в кримінальних мурах водяться часто розпучливі гадки, то чому не малиб вони вродитися і в голові невинного Ізаака.

Ще за часів золотої волі читав він у ґазетах про геройську смерть бурмістра міста Корку в Ірляндії, що заголодував себе в англійській тюрмі. Ізаак захоплювався тим і нераз гролив, що зробив би так само, якщо припадково і помилково дістався б на довше до кримінялу.

Тепер, коли обставини промовляли за тим, що його потримають пару літ, Ізаак рішив твердо — піти слідами Ірляндця. Чим Ірляндці ліпші від вибраного народу? А бурмістр Корку! Чи він з иншої глини?

Вистане тільки сказати собі! „Не їм!" і справа рішиться.

Або його випустять на волю, або... ну!... або треба вмерти. Такі вмерти!! Нехай і Жиди мають свого „бурмістра Корку".

Принесли сніданнє.

Сторож: — Ізаак! Бери їду!

Ізаак: — Ну! Я не їм! —

Принесли обід.

— Ізаак, бери їду!

— Ну! Я не їм!

Принесли вечерю.

Те саме...

Другого дня Ізаак лежав на ліжку накривши голову коцом. Але вуха раз-у-раз висувалися з під накривала і вадслухували, чи не йдуть його випускати.

Та ніхто не приходив. Минув обід, минула й вечеря — ніхто не квапився випускати Ізаака.

Значить, остала смерть.

Ізаак уявив собі, як то він умре, який то буде тваск по цілім світі і яка буде кому пошана.

А тимчасом прокуратор, прочувши, що Ізаак Шлягзольдіхтзефен почав голодівку на зразок завзятого Ірляндця, приступив до контракції.

Замовив у кошерній кухні знаменитий обід і казав собі його подати в келії Ізаака.

Які тортури проходив бідний псевдо Ірляндець.

При його ліжку засів за столом його ворог — прокуратор і став заїдати принесені пімеси.

Ізаак скрутився як під ужитем'я гадини. Але пригадав собі Ірляндця, закусив зуби і відвернувся до стіни. Та хоч як затулював вуха, чув докладно все, що діялось.

— О! Тепер маєм собі шабасівка. Ах! та шабасівка: чиста як сльоза, а яка пожива, яка смачна! — І Ізаак лизнув свою запеклу слину.

— А тепер... ломить ґуґель. Такий білий, білесенький ґуґель. Сам ліве в рот.. той ґуґель. Той білий, солодкий ґуґель.

Ізаак застогнав і ще більше накрив голову.

Але прокляті вуха все таки ловили кожний згук.

— Тепер їсть росіл. Пахучий росіл з білими клюсками!... Нехай!... Ірляндця теж спокушували, а він видержав. Видержу і я!...

Хто зна, чи не видержав би був у твердій постанові, але жорстокий прокуратор почав їсти рибу. Таку розкішну, шабасову рибу з начинкою і цибулькою. Ц, ц!... з цибулькою!!

Мука Ізаака дійшла до верху. Язик як навіжений крутився в устах і виконував ті самі рухи, що впродовж 20 років на кожний шабас.

Якийсь голос шептав до нього:

— Що тобі з цього прийде, як умрем з голоду! Другим може, але тобі, тобі...?!

Ізаак затиснув зуби, щоби не крикнути, але рішаюче слово вирвалось з силоміць.

Вкінці не видержав.

Wolę być całe życie niehonorowym, jak pięć minut trupem! крикнув на цілу келію і засів з прокуратором за стіл.

Галактіон Чіпка.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Король Борис не підписав присуду.

З Софії повідомляють, що король Борис не підписав присуду смерти на виновників атентату у софійськім соборі. Кару смерти замінили на досмертну вязницю.

Змова на життя югосл. короля.

„Політіка" повідомляє, що викрито нову большевицьку змову в Югославії. Арештовано досі 70 чоловік. Мали виконати атентат на короля й уряд. Атентат на короля мали виконати 15. ц. м. Між арештованими є Москалі й Мадяре. Головнож є то болгарські інжинірі, студенти, б. офіцири й робітники. Югославянський уряд уже місяць тому одержав від одного з чужих урядів довірочну вістку, що з ініціятиви московського інтернаціонала приготовляється в Югославії численні політичні атентати. Після двох тижнів прийшла нова пересторога, що повідомляла про велику змову на життя короля, Пашіча й ин. політиків. Власти почали слідство й викрили, що в змові брали участь головно Македонці. В пляні змовників, крім атентату на багато осіб, було висадження у воздух королівської й урядових палат. Идуть арештування.

Димісія мін. Кедроня.

Димісію мін. торговлі і промислу Кедроня прийнято. Рівночасно премієр Грабскі предложив іменування мін. торговлі Клярнера.

Новий комісар у Єгипті.

„Уестмінстер Гезет" повідомляє, що сер Льойд Джордж обійме по льорді Елємбі становище високого англійського комісаря в Єгипті.

Нова змова в Болгарії.

Софійські власти викрили організацію атентатчиків, яка мала свої філії в багато місцевостях. Сконфіскували 333 кг. пердігу, 200 револьверів сист. Нагана й дуже багато муніції і суму 100 тисяч левів. Вибуховий матеріял був призначений до знищення залізничих мостів. Арештували багато членів згаданої організації. У Варні придержали підозріле радянське човно, яке прибуло там 15. ц. м. із Севастополя.

Знесення вимкового стану в Еспанії.

Дня 17. V. появився декрет про знесення вимкового стану в Еспанії.

Англія і франц. меморіял.

Англійський кабінет розглядатиме цього тижня текст меморандума французького уряду до Німеччини в справі ґарант. договору. „Сандей Таймс" повідомляє, що англ. кабінет після точних нарад рішить, чи може прилучитися до французького меморандума.

Політичне і екон. становище м. антанти.

Нінчіч заявив представникові югосл. преси, що держави м. антанти не відносяться ворожо супроти Австрії. Австрією цікавляться не лише Югославія, але ще більше Чехословаччина й Італія. Щодо чуток про злуку Австрії з Німеччиною, букарештенська конференція сконстатувала, що в цих справах є свобода інтересів між державами м. антанти і status quo Австрії не можна змінити. Намір утворити протибольшевицький фронт не істнував ніколи, бо такий плян є зайвий. На букарештенській конференції сконстатували, що Відень є збірним місцем усіх непевних екзистенцій і большевицьких агітаторів, і що з Відня виходять усі атентати і большевицькі змагання. У торговельних справах зазначив міністер, що взаємини між Італією й Югославією дуже щирі. В дипльоматичних питаннях може Югославія числити на поміч Італії, а так само Італія в тяжкому економічному положенні може числити на поміч Югославії.

Після таємничої смерти Савінкова.

Пару годин перед смертю Савінков мав написати листа, в якім заявляє, що життя навчило його, що в большевизмі є правда. Цитуючи цей лист кореcп. „Сегодня" з Москви зазначує, що дивне, що і патріярх Тихон кілька годин перед смертю підписав письмо, щоби віруючі були слухняні радянським властям, осуджував їх противників, словом писав таке, що в даний мент було корисне для СРСР. У розмові з представником „Рости" син Савінкова, Волод. Успенський, що постійно мешкає в Ленінграді, оповідає, що часто як відвідував батька у вязниці, батько говорив йому, що з огляду на активний характер тяжко буде йому 10 літ сидіти в тюрмі. У вязниці Савінков написав пять новель, які закупило Держ. Видавництво, й зачав був писати спомини.

Анґл. франц. військ. порозуміння.

„Шікаго Трібюн" повідомляє, що між франц. і англ. ген. штабом заключено договір у справі військової спільної акції. Договір привертає такий стан, який був у цій ділянці перед війною й рівняється військовому порозумінню. Всі військові справи полагоджуватимуть на будуче при спільнім порозумінні. Вже в найблизших англ. маневрах це порозуміння виявиться так, що візьме в них участь французька військова місія з марш. Петеном і шефом французького ген. штабу. До французького ген. штабу в Мароко приділять висших англійських офіцирів.

Політичні новини.

Довкола ґарантійного пакту.

З англійських джерел повідомляють, що Франція згодилась би на річеву дискусію з Німеччиною щодо умовин ґарантійного пакту, з такими передвступними застереженнями: Німеччина мусіла би скласти заяву, що незалежно від свого вступу до Ліги Націй, приймає всі її рішення; Франція не підписувала би ніякого окремого ґарантійного договору, а можливе порозуміння щодо забезпеки на Сході було би додатковим протоколом до версальського договору як його інтеґральна частина. Ця друга умовина мала би для Англії велику вагу, бо версальський договір є підписаний на необмежений час, а Англія не має охоти брати на себе таких зобовязань „на вічність".

Міжсоюзницька конференція?

Льондонське Бюро Райтера повідомляє, що у звязку з нотою Франції до Німеччини виринає можливість скликання міжсоюзницької конференції з участю Німеччини. Французький уряд, через агенцію Гаваса, простує цю звістку, заявляючи, що не бачить найменшої потреби такої конференції.

Нові заговори в Білгороді.

У Білгороді арештовано знову 25 осіб, здебільша Македонців, підозрілих у приготовленні замахів на Пашіча і представників російської еміграції. Міністерство закорд. справ і фінансів, бувш. російська амбасада та скупштіна, яких, як лякаються, загрожує доля софійського собору, є під сильним доглядом поліції. При трьох арештованих, підозрілих у праці в користь большевизму, найдено велику скількість вибухового матеріялу.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє число „Діла" улягло конфіскаті за три місця зі статті „Стрежачи і стрішаки" і за цілий текст листу Холмського і Підляського Народнього Комітету в справі рівенського засуду на українських послів.

— **Відгомін провокаційної афери Трояновского.** Польська преса намагалася всіляко оправдати славетного поліційного інспектора Піонткевича, що був замішаний у всю ту гнилу провокаційну діяльність політичної поліції як її варшавський керманич, але не дало ся вдалося. Піонткевич таки уступив. Другий подвижник провокації комісар політичної поліції Войтон дістався до тюрми за подібні провокації. Міністерство освіти вважає

кару арешту для Войтіча за малою і крім арешту зарядило цілковите його звільнення з державної служби.

— **Новий засуд за 58 §.** У львівському окружному суді відбувалася на протязі останніх трьох днів розправа проти стрийських комуністів Штайнера і тов. Головної зради мали допуститися через вербовання та розліплювання відозв на мурах Стрия. З обвинувачених засудили тільки Штайнера на 4 роки важкої тюрми за 58 §, а всіх инших звільнили. Розправу вів радн. Анґельскі, вотували радн. Антонєвич і Швайцер, боронили обвинувачених адвокати: д-р Давидяк, д-р Глушкевич і д-р Шевчук.

— **Батюшка Костецкій і „староруська" політика.** Львівська „Ґазета Поранна" з 15. травня приносить заяву о. проф. Костецкого, який особисто явився в редакції названої газети, про силу „староруської" партії. О. Костецкій твердить перш за все, що „староруська" партія не є розбитою ні на „дрібні табори" ні на „табори". Він запевняє, що його партія не тільки не розбивається, але навпаки консолідується. Бо ось 2. лютого відбувся з'їзд, що виявив значний приріст членів тої партії не тільки споміж інтеліґенції, але й споміж селянства. Далі він жалується, що Поляки його партії замало помагають, а „уряд не прийшов для неї з ніякою полекшою, не сповнив дотепер ніякого її домагання ні бажання крім віддання в останньому часі Ставропіґії, а „Народний Дім" у Львові находиться ще далі в адміністрації урядового комісаря. Подібними установами в Станиславові, Коломиї і т. д. адмініструють ще нині або комісарі або архиьоявлені „Українці". Ось як малює батюшка Костецкій свою партію та її претенсії до уряду. Далі він каже ще ясніше: „Повна консолідація партії прийде тим скорше, чим скорше Варшава змінить своє поступування супроти неї"... „Чуємо часто від деяких польських кол, а навіть від деяких польських послів до сойму заклики, щоби партія зростала в силу. Виглядає то так, якби лікар, тримаючи лікарство в кишені, заохочував свого пацієнта до скорого видужання і щойно тоді обіцяв йому дати „лікарство". Ось до чого дійшли „старорускі" професори Костецкі та всякі инші їхні однодумці. Вони не соромляться вимагати публично від польського уряду „лікарства" на видужання їхньої гнилої партії. Хто так низько впав того не може відай серіозно трактувати навіть польський уряд. Будуть гроші, буде повна консолідація. Цеж торг!

— **Бють чи не бють на поліції?** Перед трибуналом вирокуючим суддів присяжних в окружному карному суді у Львові засіли на лаві обвинувачених польські поліцаї: Чартковські, Біскуп, Кітура (комендант постерунку в Сільці, сокальського повіту) і Кліщик. Їм закидує акт обвинувачення недозволені знущання та побої, яких вони допустилися дня 7. січня 1924 р. при переслуханні селянина Василя Ващушина з Куличкова на постерунку в Сільци. На факти побоїв є свідки, є свідоцтво лікарських оглядин.—

Це в останньому місяцю вже другий випадок суду над поліцаями, якого одначе не доведено до кінця, бо в одному і другому випадку розправу відложено.

— **Драма польського поручника.** В Торуні служив при артилєрії поручник Тарновскі, що мав гарну жінку. Мешкав він у капітана Панка. Передучора прийшов Тарновскі додому і застав жінку та Панека в любовному захопленню. Не думаючи багато витягнув револьвер і застрілив жінку та її нового любчика, а сам віддався в руки влади.

— **Померли визначні чужинці.** В Петербурзі помер визначний дослідник російської літератури, професор Н. А. Котляревський; також помер і другий визначний російський вчений історик літератури проф. Петров. Покійний був великим знавцем еспанської літератури.

— **В справі „Комети".** Від п. Ярославенка одержали ми отсю заяву, яку в цілости й поміщуємо: В связці оповіщаючій народини „Комети" сказано між иншим що я, разом із „старшими й молодшими композиторами", беру музичну участь в тім артистичнім підприємстві (фарсах, романсах, балетах і т. п.). Отже заявляю, що я ніякої взагалі участи в „Кометі" не беру, а аранжировку мною трьох пісеньок, яких музичну вартість оцінити буде можна доперва після того, як і ким будуть виконані, — неможна хіба назвати „музичною участю". Прошу приняти і т. д. *Ярославенко.*

— **Фальшиву інформацію** передали ми цими днями за польською пресою, буцім-то застрілився зять англійського короля Лясель. Самовбивець Лясель у Льондоні є зі знатної родини, але не відомим Лячелем.

— **Рідкий випадок.** Перший раз за весь час існування сатиричний журнал „Зиз" не є сконфіскований. Це звучить майже сензаційно, коли зважити, що останнє число присвячене церковним справам і иншій болючій актуальности.

— **Усунення еп. Матулевича.** Поляки не могли стерпіти того, що на виленському престолі сидів литовський патріот еп. Матулевич. Вони ужили всіх засобів для того, щоби його позбутися. Свого часу запропонували йому ченстоховське епископство, а коли він від цього категорично відмовився, то повели справу так, що еп. Матулевич стане архиепископом in partibus infidelium і в такому випадку як генерал Марістів буде примушений покинути Вильно. Визначать йому на місце побуту мабуть Варшаву. На його місце має прийти до Вильна архиеп. Цепляк.

— **Виленська бомбова справа і міністр освіти.** Бомбова катастрофа при матурі у виленській польській гімназії ім. Лелевеля розкрила всю гниль, яка розпаношилася серед польської гімназійної молоді. Треба було її якось закрити, бож скандал цей компромітував усе польське шкільництво. На ратунок пішов сам міністр освіти д-р Ст. Грабскі. Він особисто поїхав до Вильна і пробув там 2 дні. Результатом його побуту є комунікат такого змісту: „слідство виявило, що трагічний випадок у названій гімназії не є наслідком змови між учнями, ні проявом загального настрою серед молоді, але причини його слід дошукувати в кількох одиницях, які наслідком особливо нещасливих обставин дійшли до цілковитого знищення нервової системи та до крайного обниження морального рівня. Обставину, що деяка частина молоді солідаризувалася з авторами замаху, слід віднести на рахунок недостачі належних взаємин між школою і родичами та учнями". Ось в які невинні форми вбирає п. міністр страшний виленський факт, що розкрив страшне моральне багно, яке загніздилося у польських середніх школах.

— **Щеплення віспи.** В порадні дітей львівської філії українського краєвого товариства охорони дітей і опіки над молодю, вул. Ходоровського 15. (бічна Вроновської, біля цитаделі) щепиться діти, що понеділка і четверга від год. 9—10 перед пол. Сироти і незасібні даром, инші за дрібною оплатою 2—2

— **Вже вийшов найновіщий „Зиз"** за 15. травня, присвячений святоюрським новинам 1-1

Посмертні згадки.

Олександр Купріянович Семенюк-Кречет. Маліють ряди української еміграції. Один за другим сходять до могили ті, що довго перед революцією посвятили Батьківщині своє життя. Забогато сил віддано на фронті, на полі бою, аби видержати цей останній „шабель" боротьби.

21. березня ц. р. в „Українській станиці" в Каліші зійшов до могили артист Олександр Кречет (псевдонім); людина незвичайно заслужена на полі українського культурного відродження останньої доби.

Небіщик народився 1885 р. в селі Юрівці острожського повіту, на Волині, звідки переїхав з родиною до Ковля, де батько його був комендантом форту; вчився в ковельській гімназії. В 1902 р. по бажанню батька небіщик вступив як однорічний охотник до армії.

Але доля не судила йому бути військовим: підчас перебування в Вільні російської трупи Зіміна з Москви, Кречет не пропускав ні одної вистави; і от роля гімназиста Альоші (Діти Ванюшина) вирішила майбутнє небіщика. Прослуживши у війську вступив до трупи Зіміна, несучи з собою в дорогу прокляни батьків за свій вчинок. В 1906 р. по скінченні Московської Драматичної Школи вступив до складу трупи Корша.

В 1908 р. об'їздив Сибір, Китай і Японію.

Перед покійником була світла театральна карієра, але всесвітня війна змусила й артистів взятися за зброю.

В 1915 р. покійник, скінчивши скорочений курс Віленської Військової Школи, пішов на фронт, де 21. листопада 1915 р. попав до німецького полону. Весь час перебування в полоні на протязі 34 місяців працював як режісер і аґітатор при Союзі Визволення України. В українських таборах у Німеччині Кречет поставив театр на таку височінь, особливо в Раштаті, що хіба тільки М. Садовський на Україні міг в той час суперничати з ним.

Роля театрів у німецьких таборах величезна, її оцінюють ті, що списують історію згаданих таборів. А ім'я Кречета є немовби символом цієї роботи. Завдяки театрові онтоді з бувших „малоросів" ставали Українці, свідомі борці за незалежну й вільну Україну.

В покійнику зеднялися і жили в одній особі, старшина і мистець, артист, що ніс на вівтар Батьківщини своє життя і свою благородну душу.

Вернувшись у складі „Синьої дивізії" на Україну, Кречет працює скрізь, де йому хист дозволяє і обовязок накаже. Впертий, мужній, витревалий до кінця свого молодого життя чесно стояв на стійці.

Одружившись в 1919 р. в Е. М. Гурською (донькою священика із канівського пов.) знайшов в дружині доброго друга, що в кожну хвилину була йому опертям і натхненням. Сама вона також артистка й гідно понесе заповіти свого мужа на сцені. В 1920 р. 15. травня вступає до Чорного Полку Запоріжської дивізії. Наказом команданта У. Н. Р. призначається для формування прифронтових труп. В надзвичайно тяжких умовах приходилось переводити в життя обслугування частин. По переході армії У. Н. Р. через Збруч і після інтернування її організує трупу під дирекцією Безпальченко-Кречет. В 1920—21 роки трупі довелось об'їздити цілу Польщу. Трупа мала повний успіх. На жаль той успіх не міг ніяк врятувати загроженого здоровля пок. Кречета. Страшне воєнне лихоліття, життя по таборах, а потім режисерська праця в невимовно важких обставинах спряли розвиткові чахотки. З артистичного турне мусів покійник вертати за дроти.

Потягнуло до своїх у табор. І небіщик з дружиною і акторами 15. вересня 1921 р. прибули до Олександрова, де вступили до складу Драмат. т-ва ім. М. Садовського, а звідси до рідної Запоріжської дивізії, яка перебувала в той час в Стшалкові. В листопаді 1924 р. покійний цілком зляг, щоб уже не встати.

Болюча ця страта є тим більш дійманючою, що не фронт і не поле бою вабрало Кречета: він впав жертвою нашого загального лихоліття, впав жертвою таборів. Хай же пером буде покійникові чужа земля!

Похований 23. березня 1925 р. на цвинтарі інтернованих у Щипюрні.

Синьожупанники.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

ОПОВІСТКИ.

Товариський з'їзд. Товаришки і товариші, що склали іспит зрілости в українській учительській семинарії у Львові в 1920 р. будуть ласкаві негайно подати свої адреси Софії Сабат-Федорцевій у Львові вул. Косцюшка 1а в ціли відбуття товариського зїзду в дні 31. травня (мая) на латинські Зелені Свята. За комітет: *Волод. Дудрик, Вічковська, С. Сабат-Федорцева.* 1967 2—2

Подяка. Високоповажаному панови меценасови д-рови Володимирови Марітчакови складаю отсим, горячу подяку за совісно переведену оборону при судовій розправі і за виказання моєї цілковитої невинности. — *Онуфрій Мельник.* 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Вп. п. Лев Левинський у Львові виготовив для парохії: Запитів львівського повіта пляни мурованої церкви в виді грецького хреста о 5 копулах. Знавці і любителі української архітектури висказуються про сі пляни з великим признанням.

Почуваюся до милого обовязку зложити прилюдну подяку Вп. п. Інжінерові за Його щиру і многоцінну працю.

Запитів 15. мая 1925. 1—1

о. Лев Курманович парох в Запитові

За редакцію відповідає О. Костим. Видає Видавнича Спілка „Діло" З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.